

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

M VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNÍT

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT**

Mgr. Eva Vašková

Doprava

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: Mgr. Eva Vašková

Kontakt na autora UZ: Základná škola Kúpeľná 2,
Prešov,
vaskova.zskuppo@gmail.com

Názov: Doprava

Rok vytvorenia: 2014

**Oponentský posudok
vypracoval:** PaedDr. Eva Bilišňanská

ISBN 978-80-565-0855-8

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

Doprava, základné pojmy

Činitele lokalizácie dopravných ciest a zariadení

Členenie dopravy

Smery vývoja dopravy

Oblasti dopravy

Úlohy

Doprava

Základné pojmy – doprava, cestovný ruch

- doprava
- lokalizácia dopravných ciest a zariadení
- členenie dopravy
- doprava v regiónoch Zeme
- cestovný ruch
- druhy cestovného ruchu
- formy cestovného ruchu
- oblasti cestovného ruchu

- súborné označenie cieľavedomého **premiestňovania** osôb a tovarov vrátane ciest, prostriedkov a zariadení, ktorými sa uskutočňuje.

- doprava patrí k základným odvetviam svetového hospodárstva.

- zamestnáva 3 – 4% všetkého ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

- doprava zaisťuje ročne prepravu viac ako 100 mld. ton nákladu a asi 820 mld. osôb.

- spotrebuje štvrtinu svetovej ťažby palív, tretinu elektrickej energie a kovov.

- doprava vytvára predpoklady a podmienky medzinárodného obchodu

Činitele lokalizácie dopravných ciest a zariadení

- lokalizáciu dopravných ciest a zariadení determinujú (ovplyvňujú) **sídelné, hospodárske** a **prírodné činitele**.

Sídelný systém vyžaduje prepojenie jeho jednotlivých častí (podnet na stavbu dopravných trás a ich skvalitňovanie).

Hospodárstvo určuje výrobné a ekonomické možnosti.

Prírodné prostredie ovplyvňuje konkrétnu lokalizáciu dopravných ciest a zariadení v danom regióne (relief, riečna sieť, tvar a členitosť pobrežia, ekologické faktory).

Členenie dopravy

Dopravné systémy štátov alebo jednotlivých oblastí sú úzko spojené s **priestorovou štruktúrou hospodárstva**:

- **nákladná doprava** – premiestňuje náklady surovín z miest ťažby k výrobcovi a výroby k spotrebiteľovi.
- **osobná doprava** – premiestňuje osoby do zamestnania, za službami, rekreáciou a zabezpečuje prepravu pre individuálne potreby obyvateľstva.

Dopravu možno členiť **na základe prostredia** alebo **použitej dopravnej cesty**.

Prostredie, v ktorom sa doprava uskutočňuje, určuje tri typy dopravy:

- pozemnú
- námornú
- vzdušnú

Podľa použitej dopravnej cesty sa doprava člení na:

železničná – vo svetovom hospodárstve sa uplatňuje predovšetkým v preprave nákladov, najmä surovín na stredné a veľké vzdialenosti,

Vlaky

- transkontinentálna doprava – USA, Rusko, Čína, India

- vyspelé krajiny - modernizácia – elektrifikácia, automatizácia, magistrácia
železničnej siete, rýchle prímestské železničné siete
a superrýchle 200 – 300 km/hod.:

- TGV – Francúzsko,
- Hikari – Japonsko,

- Nemecko, USA,

Električka

- výstavba tunelov pod morom (Honšú – Hokkaidó 54 km,

pod La Manche – 50 km)

- rozvojové krajiny – slúži prevažne na prepravu osôb, jej význam vzrastie až po
dobudovaní železničnej siete.

- najväčšiu hustotu železničných tratí má Belgicko 15,2 km / 100 km,

Nemecko 14,5 km / 100 km,, Veľká Británia 12,1 km / 100 km

- celková dĺžka tratí na svete je 1,25 mld. km.

- **cestná** – patrí k najrýchlejšie rozvíjajúcim druhom dopravy.

- je veľmi pružná, schopná bezprostrednej prepravy z východiska na miesto určenia

- uplatňuje sa v preprave nákladov a osôb na kratšie vzdialenosti (do 30 km).

Automobily

- tvorí iba 6 % výkonov svetovej nákladnej dopravy.

- základné smery vývoja – skvalitňovanie cestnej siete, výstavba diaľnic, rast počtu dopravných prostriedkov, rozvoj diaľkovej dopravy (kamiónová doprava, diaľková autobusová doprava).

- hromadný presun obyvateľstva automobilmi – medzi najväčšími aglomeráciami a ich rekreačným zázemím i sezónne rekreačné prúdy do teplých oblastí.

Motocykel

Bicykel

- nevýhody rozvoja automobilizmu – dopravné nehody a znečisťovanie životného prostredia – Los Angeles, Tokio, Mexiko City

- **vnútrozemská vodná** – využíva sa na prepravu tovarov veľkých objemov (uhlie, ropa, rudy, stavebný materiál, drevo)

Riečna dopravná loď

- je lacnejšia ako cestná a železničná doprava.

- veľký objem danej dopravy majú rozľahlé krajiny – Rusko, Kanada, USA, ale aj Holandsko a niektoré krajiny tropickej Afriky, Južnej Ameriky a juhovýchodnej Ázie.
- najväčší systém vnútrozemskej vodnej dopravy tvorí päť severoamerických jazier a rieka sv. Vavrinca,
 - v Európe – Rýn, Dunaj, Labe, Odra a Volga,
 - v Južnej Amerike – Paraná, Amazonka, Orinoco
 - v Ázii – Indus, Ganga a Mekong
 - v Afrike – Kongo, Níl, Niger, Zambezi
- **námorná** – špecializuje sa na prepravu nákladov.
 - zabezpečuje medzinárodnú dopravu materiálu s veľkým objemom (ropa 37 %, železná ruda 10 %, uhlie 7 %, obilie, drevo ...).

Výletná loď

- na celkovom výkone svetovej dopravy sa podieľa 50 %, čo súvisí s prepravou na veľké vzdialenosti (priemerne 8500 – 9 000 km).

- v prímorských a ostrovných krajinách sa pri preprave nákladov a osôb uplatňuje **pobrežná plavba – kabotáž** , pobrežná lodná doprava, námorná plavba medzi prístavmi jedného štátu

Zdroj: <http://www.cudzieslova.sk>

- najväčšie námorné flotily - Libéria, Japonsko, Veľká Británia, Grécko, Nórsko, Panama

Námorná flotila

- prístavy – sú dôležitými centrami hospodárskej výroby väčšiny prímorských krajín, miestami prekládky tovaru z pozemnej dopravy na námorné lode, sú oknami do sveta.

- **potrubná** – uplatňuje sa pri preprave ropy, plynu a ďalších tekutých materiálov.

- spája náleziská a vývozné terminály (napr. v Perzskom zálive Mína-al-Ahmádí)

Potrubie

- v dovozných krajinách potrubia začínajú v prístavoch (Janov, Marseille, Rotterdam) a smerujú k spracovateľským závodom vo vnútrozemí.

- najväčšie transkontinentálne ropovody a plynovody vychádzajú z Aljašky, zo západnej Sibíri, zo strednej Ázie a z oblasti Perzského zálivu.

- dĺžka ropovodov je asi 700 000 km

- dĺžka plynovodov približne 350 000 km

- **letecká** – využíva sa najmä pri preprave osôb na veľké vzdialenosti – rýchlosť

- bezpečná a veľmi rýchla

- najvýznamnejšie trasy leteckých liniek – Európa – Severná Amerika

- Severná Amerika – Stredná – Južná Amerika

Lietadlo

Najväčšie letiská podľa objemu osobnej dopravy:

- 1. Hartsfield-Jackson Atlanta International Airport (Atlanta, Spojené štáty)**
- 2. O'Hare International Airport (Chicago, Spojené štáty)**

3. Letisko Londýn-Heathrow (Londýn, Spojené kráľovstvo)
4. Medzinárodné letisko Haneda (Tokio, Japonsko)
5. Los Angeles International Airport (Los Angeles, Spojené štáty)
6. Dallas/Fort Worth International Airport (Dallas, Spojené štáty)
7. Letisko Paríž-Charles de Gaulle (Paríž, Francúzsko)
8. Letisko Frankfurt nad Mohanom (Spolková republika Nemecko)
9. McCarran Las Vegas International Airport (Las Vegas, Spojené štáty)

Letisko M.R. Štefánika, Bratislava

10. Letisko Amsterdam-Schiphol (Amsterdam, Holandsko)

- **špeciálne druhy dopravy** – nachádzajú sa v oblastiach s osobitným hospodárskym využívaním alebo v extrémnych prírodných podmienkach - pásová, úzkokoľajné železnice, lanovky, ťažné zvieratá, nosiči a iné.

Voz ako dopravný prostriedok

Lanovka

Horskí nosiči

Smery vývoja dopravy

1. rast rýchlosti dopravných prostriedkov
2. Zvyšovanie prepravnej kapacity dopravných prostriedkov
3. Zjednotenie dopravných ciest, dopravných zariadení a dopravných prostriedkov –
kontajnerová doprava
4. Koncentrácia prepráv na hlavné dopravné ťahy
5. Sústreďenie pozornosti na znižovanie negatívnych vplyvov dopravy na životné
prostredie

Oblasti dopravy

Oblasti s modernou dopravnou infraštruktúrou

- majú dobre rozvinutú železničnú i cestnú dopravu, výrazne sformované hlavné komunikácie – magistrály, hustú sieť letísk, vnútrozemskú vodnú dopravu, potrubnú dopravu i špeciálne druhy dopravy
- Európa okrem východnej časti Ruska, USA, juh Kanady, Japonsko, východná časť Austrálie, Nový Zéland, Juh Afriky

Oblasti s veľkým podielom jednoduchej miestnej dopravy

– majú pomerne hustú sieť železníc a ciest, ale vo veľkej miere využívajú silu zvierat i ľudskú silu v doprave (ťažné zvieratá, povozy, nosiči).

- ide o prevažnú časť Afriky, územia J + JZ + JV Ázie a Južnej Ameriky

Severné oblasti Kanady a Ruska

– sú riedko osídlené územia s ťažbou dreva a nerastných surovín.

- okrem leteckej dopravy a dopravy nákladnými autami sa v zime využívajú sane a v lete lode.

Oblasti s dominujúcou riečnou dopravou

– sú rieka Amazon, časť územia v povodí rieky Kongo.

Oblasti takmer bez pozemnej dopravy

– púšte, zaľadnené územia a vysoké pohoria.

Úlohy

1. Nakresli dopravné prostriedky, ktorými môžeš cestovať po zemi.

2. Nakresli dopravné prostriedky, ktorými môžeš cestovať vo vzduchu.

5. Porovnajte cestnú a železničnú dopravu (klady a nedostatky) na Slovensku a celkovo vo svete.
6. Uved'te príklady letovísk prímorského, horského, kultúrnohistorického cestovného ruchu.
7. Vymysli svoj vlastný dopravný prostriedok, môžeš ho nakresliť alebo opísať.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zdroje :

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Doprava>

<http://referaty.atlas.sk/ostatne/nezaradene/37901/doprava-a-jej-vyznam-v-spolocnosti>

<http://czadro1.webnode.sk/news/postavenie-dopravy/>

<https://www.google.sk>

https://www.google.sk/search?q=namorna+flotila&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=nUGPU4DdFcie7AbF-4HAAw&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1440&bih=770

Zdroj: <http://www.cudzieslova.sk>

